

Toruń, 19.05.2025 r.

dr hab. Damian Walczak, prof. UMK
Katedra Zarządzania Finansami
Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgra Tomasza Włodarczyka w dziedzinie nauk społecznych w
dyscyplinie ekonomia i finanse pt. *Uwarunkowania finansowej efektywności zakładów
ubezpieczeń w kontekście spełniania wymogów wypłacalności*
wykonana pod kierunkiem dra hab. Mirosława Wasilewskiego, prof. SGGW.

Recenzję przygotowano w oparciu o pismo z dnia 31 marca 2025 r. Rady Dyscypliny
Ekonomii i Finansów Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie w sprawie
wyznaczenia w dniu 25 marca 2025 r. uchwałą numer 21/EIF/-2024/2025 recenzenta rozprawy
doktorskiej mgra Tomasza Włodarczyka „Uwarunkowania finansowej efektywności zakładów
ubezpieczeń w kontekście spełnienia wymogów wypłacalności”.

1. Ocena ogólna

Autor podjął się ważnego, istotnego problemu naukowego w dyscyplinie ekonomia i finanse, jakim jest efektywność finansowa. Odnosił ją do zakładów ubezpieczeń w kontekście spełniania wymogów wypłacalności, czyli podjął się skorelowania dwóch kategorii, tzn. wymogów kapitałowych, wynikających z Dyrektywy Solvency II, z efektywnością finansową. Solvency II obowiązuje od 1.01.2016 r., więc wskazana praca obejmuje okres od początku jej obowiązywania, a przedstawione badania dotyczą wszystkich zakładów ubezpieczeń (co powoduje również pewną nieporównywalność danych) i stanowią kompletne i ważne badanie w tym zakresie, czego Autor jest świadomy, pisząc, że „... nie przeprowadzono wcześniej podobnych analiz, które obejmowałyby wszystkie zakłady ubezpieczeń, zarówno działu I, jak i II, tym bardziej w kilkuletnim horyzoncie czasowym.”.

Praca nie jest interdyscyplinarna, co nie jest jej wadą, a w kontekście formalnej oceny pracy, jest to jej istotna zaleta, całkowicie bowiem, i w zakresie problemu badawczego, metodyki badań i wnioskowania związana jest z jedną dyscypliną – ekonomia i finanse.

Celem głównym pracy było określenie uwarunkowań kształtowania się efektywności finansowej zakładów ubezpieczeń w zakresie ubezpieczeń gospodarczych pod wpływem zmian w poziomie kapitałów własnych, utrzymywanych w celu zachowania wypłacalności. Zasadnicza uwaga została zwrócona na efektywność finansową zakładów ubezpieczeń po wprowadzeniu w życie Dyrektywy Solvency II.

W ramach celu głównego przyjęto do realizacji cele szczegółowe:

1. Zdefiniowanie i określenie typologii pojęcia efektywność w naukach ekonomicznych.
2. Rozpoznanie i ustalenie doboru metod pomiaru efektywności finansowej w naukach ekonomicznych.
3. Określenie zależności pomiędzy wielkością zakładów ubezpieczeń a poziomem ich efektywności finansowej.
4. Określenie zależności pomiędzy wielkością zakładów ubezpieczeń a poziomem ich wypłacalności.
5. Ustalenie zależności pomiędzy poziomem wypłacalności a efektywnością finansową zakładów ubezpieczeń.

W pracy do weryfikacji przyjęto następujące hipotezy badawcze:

1. Zmiany poziomu kapitałów własnych, decydujących o spełnieniu wymogów wypłacalności zakładów ubezpieczeń, wpływają na ich efektywność finansową.
2. Duże zakłady ubezpieczeń charakteryzują się wyższą efektywnością finansową, niż zakłady mniejsze.
3. W miarę zwiększania się wielkości zakładów ubezpieczeń, mierzonej udziałem w rynku, odnotowuje się wzrost poziomu ich wypłacalności.

2. Uwagi szczegółowe

Tytuł

Wybór obszaru badawczego oceniam pozytywnie. Jednak sam tytuł, odnoszący się do zakładów ubezpieczeń działu I i II częściowo nietrafiony. Uważam, że analizowanie w jednej pracy zakładów z obu działów, pomimo kompleksowości pracy, może być niewłaściwe, specyfika tych podmiotów jest bowiem odmienna, szczególnie w zakresie kapitałów i efektywności finansowej. Co sam Autor we wniosku nr 14 zauważył: „Ograniczeniem w

ramach przeprowadzonych badań jest fakt, że analizie poddano zarówno podmioty prowadzące działalność w zakresie ubezpieczeń działu I oraz działu II. Powoduje to trudność w pełnym porównywaniu ze sobą tych dwóch grup podmiotów,...”. Jednakże wskazany wniosek Autora świadczy pozytywnie o nim jako badaczu, o jego umiejętnościach prowadzenia badań i świadomości ograniczoności wniosków, co potwierdza m.in. umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

W pracy – w rozdziale pierwszym – odpowiednio przedstawiono pojęcie efektywności oraz efektywności finansowej, ponadto – bardzo sprawnie od strony naukowej – powiązano ją z tytułową wypłacalnością.

Problem badawczy, cel, hipoteza

W pracy wprost nie zdefiniowano problemu badawczego. Cel główny oraz hipotezy – poza pierwszą – poprawnie sformułowane. Hipoteza jest przypuszczeniem naukowym, a hipoteza pierwsza z określeniem „zmiana” nie jest przypuszczeniem, a stała się stwierdzeniem, zawsze poprawnym, a szczególnie w tej pracy. Udowodnienie bowiem, że zmiany w tak istotnej kwestii jak kapitały własne nie będą wpływać na ich efektywność w jakikolwiek sposób, jest praktycznie niemożliwe, czyli zweryfikowanie negatywne (jak pokreślił to Autor) tej hipotezy jest trudne lub niemożliwe (patrz również pytanie 2). Ponadto, Autor za cel pracy przyjął określenie uwarunkowań kształtowania się efektywności finansowej zakładów ubezpieczeń w zakresie ubezpieczeń gospodarczych pod wpływem zmian w poziomie kapitałów własnych, jeżeli w hipotezie prawidłowo przyjął, że zmiany kapitałów mogą nie wpływać na efektywność, to cel główny był nieprawidłowy, itd.

Autor prawidłowo i przejrzysto zbudował „Podsumowanie i wnioski”, w którym wskazał na weryfikację hipotez badawczych (dwie zostały zweryfikowane pozytywnie, a trzecia negatywnie), odniósł się również bezpośrednio do celu pracy: „Cel ten zrealizowano, poprzez ustalenie ...”.

Autor osobny podrozdział (1.3) poświęcił przedstawieniu metod badawczych związanych z badaniem sprawozdań finansowych zakładów ubezpieczeń, sprawozdań zarządu z działalności spółki oraz sprawozdań o wypłacalności i kondycji finansowej. Co Autor podkreśla, i co należy podkreślić w recenzji, są to sprawozdania wszystkich zakładów ubezpieczeń.

Szkoda, że Autor w tym podrozdziale nie przedstawia jako metody badawczej, lub też w dowolnej części rozdziału pierwszego, analizy literaturowej, która stanowi istotny wkład w część badawczą pracy. Autor poprzez przedstawienie teorii z zakresu analizowanego obszaru badawczego, bazującej na literaturze, wykazuje się wiedzą z zakresu ekonomii i finansów.

W pracy zanalizowane dane z lat 2016-2021, co teoretycznie wygląda na pewną nieaktualność danych. Uwzględniając jednak, że dane za 2022 rok były udostępnione pod koniec 2023 r., była pewna możliwość na analizowanie tych danych. Zapewne jednak opracowanie danych w pracy i ich analiza wymagała czasu i z tego powodu przedstawiono analizę w ww. latach.

Układ i treść pracy

Praca składa się z pięciu rozdziałów (z czego pierwszy można określić poszerzonym wprowadzeniem), podsumowania i wniosków oraz literatury, spisu tabel i rysunków i aneksu. Treść pracy odpowiada tematowi określönemu w tytule. Układ pracy, w tym struktura podziału treści, jest prawidłowy, poza pewnymi uwagami wskazanymi poniżej.

Pozytywnie oceniam przedstawianie metod badawczych w rozdziale 1., cała praca bowiem jest badawcza i taka konstrukcja pracy jest właściwa, aczkolwiek nadal nieczęsta. Rozdział ten jest odpowiednim do pracy badawczej jaką jest doktorat, połączeniem wstępu z rozdziałem metodycznym. W rozdziale przedstawiono uzasadnienie tematu, cele i hipotezy pracy, jak i cały proces badawczy przeprowadzony w pracy, w tym metodę przyporządkowania zakładów ubezpieczeń do jednej z klas określającej wielkość i znaczenie systemowe danego zakładu. W odpowiedni sposób scharakteryzowano także kategorie wykorzystywane w dalszej części pracy do opisu badań np. zasady kategoryzacji zakładów ubezpieczeń.

W rozdziale drugim – Istota i metody pomiaru efektywności – skoncentrowano się na istocie i pomiarze efektywności. Uważam, że podrozdział 2.2. (Efektywność w teorii ekonomii) powinien rozpoczynać ten rozdział lub podrozdziały 2.1. i 2.2. powinny być odpowiednio połączone. Jeden rozpoczyna się bowiem od słów: „efektywność... jest jednocześnie pojęciem wielowymiarowym, niejednoznacznym i różnorodnie rozumianym”, a drugi: „zagadnienie efektywności można postrzegać dwojako”.

W rozdziale tym brakuje kilku odwołań literaturowych, np. fragment (s. 43): „...Kotarbiński wyróżnia trzy następujące znaczenia efektywności:

- przedmiotową, przyczyniającą się do ogólnego rozwoju nauki,
- społeczną, przyczyniającą się do korzystnych przeobrażeń postaw społecznych oraz humanizacji stosunków międzyludzkich,
- ekonomiczno-techniczną, z której pożytek wynika dla technologii.” nie jest opatrzony żadnym źródłem. Natomiast na stronie 41. Petera Druckera (pozycje tego autora są w pracy, ale nie w tym miejscu) oraz Lona Robertsa Autor cytuje za książką Elżbiety Skrzypek.

Rozdział 3. – Zakres wypłacalności zakładu ubezpieczeń, stanowi opis ubezpieczeń i podstaw ich funkcjonowania, a także charakterystykę modelu wypłacalności zakładów ubezpieczeń bazującego na regulacji Solvency II. Uważam, że rozdział powinien być podzielony na dwa: *‘Istota ubezpieczeń’* oraz *‘Wypłacalność zakładów ubezpieczeń – Solvency II’*. W obecnej formie rozdział w niewystarczający sposób prezentuje analizowane w pracy ubezpieczenia, ale również – w mniejszym zakresie w niewystarczający sposób – wymogi kapitałowe.

Rozdział 4. – Ocena efektywności finansowej zakładów ubezpieczeń przedstawia wyniki w zakresie wartości i rentowności aktywów zakładów ubezpieczeń, kapitałów własnych, działalności inwestycyjnej i działalności technicznej. Skoro tytułem rozdziału jest ocena efektywności, a w pracy przedstawiono rentowność, można uznać, że Autor uznaje oba pojęcia za tożsame, chociaż wcześniej wielokrotnie było wskazane, że rentowność jest węższym pojęciem (np. tabela 4). Rozdział jest poprawny, odpowiednie są komentarze, wnioski do przedstawionych tabel, rysunków.

Z kolei w rozdziale 5. – „Relacje między efektywnością, wielkością a wypłacalnością zakładów ubezpieczeń” (po słownie efektywność brakuje odniesienia, że Autor odnosi się do efektywności finansowej), jako rozdziale badawczym w sensie liczbowym, przedstawiono modelowanie siły oddziaływania zmiennych objaśniających: współczynnika wypłacalności, współczynnika udziału w rynku oraz wartości aktywów na zmienne objaśniane (wcześniej przedstawione w rozdziale 4), czyli rentowność inwestycyjną zakładów ubezpieczeń, rentowność aktywów, rentowność kapitałów własnych oraz na rentowność działalności technicznej.

Całość wyników bardzo dobrze, w sposób zrozumiały i jasny podsumowano w tabeli 113, która zasługuje na szczególne wyróżnienie w recenzji (odpowiednie analizy i wnioski znajdują się również przy poszczególnych wyliczeniach). Jej wartości dodałoby znalezienie się w nowym podrozdziale podsumowującym wyniki, a nie w podrozdziale 5.3.4. Podrozdział ten niewątpliwie byłby istotnym w zakresie naukowym i ewentualnie aplikacyjnym.

Podsumowanie i wnioski prawidłowe, odnoszące się do celów pracy oraz postawionych hipotez badawczych. Jasno i precyzyjnie przedstawiono w tym rozdziale zrealizowane w całej pracy badania.

Literatura

Dobór i wykorzystanie źródeł należy ocenić bardzo dobrze. Jednakże w niewielkim stopniu obniża tę ocenę brak odniesień do nowszych publikacji. W literaturze wskazanej w pracy,

wyłącznie kilkanaście pozycji jest późniejsza niż 2015 r. (nr 51, 80, 112, 131), źródło internetowe nr 51 oraz akty prawne nr 100-103 i 139. Pomimo charakteru tematyki rozprawy i przyjętych metod badawczych, może to w pewnym zakresie ograniczać formułowanie aktualnych naukowo wniosków.

Ocena formalna

Ocena formalna pracy pozytywna. Niestety, błędy edytorskie i formalne nie są bardzo liczne, ale wpływają na odbiór pracy.

Autor podał, że „Kluczowymi aktami prawnymi regulującymi działalność sektora ubezpieczeń w Polsce są:... Ustawa o pośrednictwie ubezpieczeniowym” (s. 84), akt ten został uchylony przez, również przedstawioną przez Autora, Ustawę z dnia 15 grudnia 2017 r. o dystrybucji ubezpieczeń.

W pracy zdarzają się literówki: „...ponieważ od 01.01.20216 roku zakłady ubezpieczeń...” (s. 36), „W tabeli 69 oraz rys. 31...” (s. 190), „...zakładów sprzedających...” (s. 246). W dysertacji tabele oznaczane są pełnym słowem, natomiast rysunki wyłącznie skrótem rys., a błąd merytoryczny ze strony 10. zasługuje na osobne wskazanie: KNF – Komisja Nadzoru Ubezpieczeniowego, chociaż dalej, w treści pracy Autor wskazuje na prawidłową nazwę (np. s. 17).

3. Pytania do doktoranta

1. Autor hipotezy weryfikował pozytywnie lub negatywnie; w jaki sposób rozumiał weryfikację negatywną, w kontekście zasad weryfikacji hipotez badawczych?
2. Z jakich powodów Doktorant formułując pierwszą hipotezę w obecnym brzmieniu, uwzględniając przepisy prawne i uwarunkowania ekonomiczne, zakłada, że hipoteza w tym brzmieniu może nie być potwierdzona? Z jakich powodów zakłada, że zmiany poziomu kapitałów mogą nie wpływać w jakikolwiek sposób na efektywność?
3. Co Doktorant, znając treść wszystkich recenzji i przygotowując się do obrony, uważa za największą zaletę swojej pracy?
4. Jaki jest jeden najważniejszy wniosek aplikacyjny, jaki Doktorant sformułowałby na podstawie wyników swojej pracy?
5. W świetle prowadzonych badań, jaka jest różnica pomiędzy efektywnością i rentownością?

4. Wnioski końcowe

Doktorant podjął się istotnego problemu naukowego, jakim jest finansowa efektywność zakładów ubezpieczeń, dodatkowo przedstawił ją, co jest wyjątkowo interesujące od strony naukowej, w kontekście spełniania wymaganych prawem wymogów kapitałowych. Przeprowadzone badania własne w odpowiedni sposób opisał i zrealizował, pozytywnie należy ocenić autorskie komentarze w zakresie ograniczeń w prowadzeniu badań lub wnioskowaniu. Przedstawiona rozprawa stanowi więc samoistne i twórcze opracowanie naukowe, co dowodzi umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej Autora.

Przedmiotem przedstawionej do recenzji pracy jest więc oryginalne rozwiązanie istotnego problemu naukowego, a w pracy Autor wykazał się ogólną wiedzę teoretyczną w dyscyplinie ekonomia i finanse.

Podsumowując, stwierdzam, że przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska spełnia kryteria stawiane rozprawom doktorskim zawarte w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce i stawiam wniosek o dopuszczenie mgra Tomasza Włodarczyka do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora.

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

www.umk.pl

POLSKA
12.30
ZŁ

TORUŃ
20.05.25
373

UNIWERSYTET MIKOŁAJA KOPERNIKA W TORUNIU
Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania
Dziekanat
ul. Gagarina 13A, 87-100 Toruń
tel. 56 611 46 40
(2414)

R

(00)659007734804566457

(00)659007734804566457

2024

KANCELARIA GŁÓWNA SGGW
2025 -05- 22
WPŁYNEŁO DNIA -6-

RPU/13716/2025 N
Data: 2025-05-23

128035 2025-05-20 03 POLECONA ZPO

Biuro Obsługi Nauki
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego
Nowoursynowska 166
02-787 Warszawa